

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Monarchistická stabilita - III. část

V předchozích dvou dílech našeho cyklu jsme se zabývali Belgií, Dánskem a Švédskem. Dnešní - závěrečný - díl bude věnován ostatním zemím sdruženým v Evropské unii, resp. ústavnímu pohledu na jejich monarchistické uspořádání.

„Perličkou“ lze nazvat ústavu Velkovévodství Lucemburského - snad už jen proto, že zatímco drtivá většina monarchií má status království, je Lucembursko právě velkovévodstvím.

V předchozích dvou dílech našeho cyklu jsme se zabývali Belgií, Dánskem a Švédskem. Dnešní - závěrečný - díl bude věnován ostatním zemím sdruženým v Evropské unii, resp. ústavnímu pohledu na jejich monarchistické uspořádání.

„Perličkou“ lze nazvat ústavu Velkovévodství Lucemburského - snad už jen proto, že zatímco drtivá většina monarchií má status království, je Lucembursko právě velkovévodstvím. V jádru jsou dopady tohoto statutu na obyvatelstvo a na zahraniční vztahy Lucemburska a jiných států zanedbatelné, a v očích nezasvěcené veřejnosti je snad dokonce velkovévoda zajímavější než král. Proč? Krále známe z historie našich zemí, potažmo každé dítě slýchá pohádky, v nichž figurují králové - ale velkovévoda?! Aby nedošlo k omylům, je třeba zdůraznit, že šlechtická hierarchie tzv. „vyšší šlechty“ je hrabě - kníže - vévoda - král. Princ je „přechodný stupeň“, kdy většinou jen hlava rodu je například knížetem a ostatní členové rodu jsou princové a princezny (viz u nás rod Lobkowiczů), samozřejmě princové jsou také v královských rodech, ale obecná zvyková úprava dovoluje právě tak titulovat i děti vévody za prince a princezny. Respektive nejen děti, ale často i bratry, sestry a další členy rodů, kteří nejsou hlavou rodu. Před samým vstupem je třeba připomenout, že i my jsme historicky blízce propojeni s Lucemburskem (vždyť Karel IV. byl Lucemburk, jakož i jeho otec, a ve chvíli pasování na českého krále se tedy Lucembursko a další země staly tzv. „feudum extra curtem“, tedy pobočnými zeměmi Království Českého - souhrnně Země Koruny české).

Lucemburská ústava praví, že Koruna Velkovévodství je dědičná v rodině Nassau. Zajímavostí je, že osoba Velkovévody je ústavně svatá a nedotknutelná. Při dosažení osmnácti let věku je velkovévoda lucemburský plnoletý a při nástupu na trůn skládá následující přísahu: „Přisahám, že budu dodržovat Ústavu a zákony Velkovévodství, jakož i chránit národní nezávislost a nedotknutelnost státního území a veřejné a osobní svobody“.

Článek šest se již stává v našem cyklu tradicí: „Není-li při smrti Velkovévody jeho nástupce plnoletý, vykonává se podle pravidel Domu regentská správa“. Mezi výsadami velkovévody bychom nenalezli nic, co by nenáleželo prezidentům či jinak jmenovaným hlavám států (včetně prezidenta ČR, o jehož rozsáhlé pravomoci bylo pojednáno v jiném článku), vyjma mincovního práva, propůjčování šlechtických titulů (avšak aniž by s tím kdy mohl spojit výsady) a stojí za povšimnutí, že Velkovévoda se může dát zastoupit princem Velkovévodského domu, který má titul Poručíka Velkovévodství a má bydliště ve Velkovévodství. „Dříve než se ujme své pravomoci, vykoná tento zástupce přísahu, že bude zachovávat ústavu“, jak stanoví článek 42 lucemburské ústavy. Jako sídlo velkovévody je v Lucembursku stanoven velkovévodský palác a zámek Berg. Článek 45 ústavy praví, že „Opatření Velkovévody musí být spolupodepsána odpovědnou Korunní radou; výjimku tvoří ta opatření, jejichž předmětem je propůjčení řádu cizincům, pokud nejde o odměnu za služby, prokázané velkovévodství“. Stejně jako všude v civilizované Evropě vládne i v Lucembursku vláda, parlament, spory řeší výhradně soudy etc.

„Čistou“ konstituční monarchii nalezneme obzvláště v Nizozemí, kde jako v málo zemích je ještě zakotveno, že vládu tvoří král a ministři (obvykle vládne vláda bez krále).

Nizozemí si ve svém článku 24 ústavy zakotvilo, že „královská hodnost přechází dědičnou

posloupností na legitimní následníky krále Viléma I., prince z Oranžska-Nassau“. Zajímavý je však především článek 26, který pamatuje na nascitura z královského rodu: „Dítě ještě nenarozené v okamžiku smrti krále se považuje ve smyslu dědičné posloupnosti za narozené. Narodí-li se mrtvé, má se za to, že nikdy neexistovalo“ (srovnej Občanský zákoník České republiky, zákon číslo 40/1964 v pozdějším znění, kdy § 7 praví: „Způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti vzniká narozením. Tuto způsobilost má i počaté dítě, narodí-li se živé“.)

Dle článku 28 se uzavření manželství bez zákonného souhlasu parlamentu považuje za abdikaci. Jasně vidíme, jak lid je právě tím, kdo usměřňuje dění v královské rodině, která v pravém slova smyslu slouží lidu, neboť mu podřizuje celý svůj život. Ve srovnání s ostatními monarchiemi mi Nizozemí jistou zvláštnost v případě, pokud by vymřela královská rodina, jakož i příbuzenstvo povolané k vládě (tj. pouze do třetího stupně příbuzenství). Článek 30 totiž praví: „Pokud se ukáže, že není následníka trůnu, může být následník stanoven zákonem. Návrh zákona je předkládán králem nebo jeho jménem. Po předložení návrhu ... jsou obě sněmovny rozpuštěny. Nově ustavené sněmovny rokují a rozhodují o návrhu zákona na společném zasedání. Pro přijetí návrhu zákona je zapotřebí dvoutřetinová většina odevzdaných hlasů.“ a odstavec 2: „Pokud po smrti krále nebo po jeho abdikaci následník chybí, jsou obě komory generálních stavů rozpuštěny. Nově ustavené komory se sejdou do 4 měsíců po smrti krále nebo po jeho abdikaci na společném zasedání, aby rozhodly o stanovení krále. Král smí být stanoven nejméně dvoutřetinovou většinou odevzdaných hlasů“. Pokud je mi známo, pak podobně či přímo referendem by si i čeští monarchisté přáli volbu krále – nikoliv dosazením osoby, o níž nemá občan přímé právo rozhodovat, nýbrž buď nově zvoleným parlamentem a nebo ještě lépe všelidovým přímým hlasováním v podobě referenda.

Pohovořme ještě krátce o Španělsku. resp. Ústavě Španělského království. Je to důležité z několika důvodů – za prvé ve Španělsku po mnoho století vládli Habsburkové, kteří byli blízce sepsati s našimi panovníky, ač to byly od rudolfinských dob v podstatě dvě samostatné linie téhož rodu. Za druhé – Španělsko podobně jako Česká republika prodělalo diktaturu, po níž se ovšem vrátilo k osvědčené formě vlády – opět k monarchii. Článek 56 španělské ústavy praví: „Král je hlava státu, symbol jednoty a trvalosti, je arbitrem, který bdí nad řádným chodem institucí, jako nejvyšší představitel zastupuje španělský stát v mezinárodních vztazích, především s oněmi národy, jež tvoří se Španělskem historické společenství, a vykonává funkce, které mu ústava a zákony výslovně svěřují“. A následnictví? „Korunu Španělska dědí potomci Jeho Veličenstva Dona Juana Carlose I. De Borbón, legitimního dědice historické dynastie... Korunní princ je od svého narození nebo od okamžiku, v němž dojde k událostem vedoucím k jeho jmenování, nositelem titulu princ Asturie, jakož i dalších titulů, které tradičně přísluší nástupci Španělské Koruny... Při vymření všech právoplatných větví rodu určí Cortes Generales způsob obsazení trůnu, který odpovídá nejlépe zájmům Španělska“.

Velká Británie... Zde by mohl čtenář očekávat dlouhé pojednání – jsme však v oblasti ústavních listin, tedy seč bude čtenář zklamán, o Velké Británii a její konstituční monarchii lze říci především tolik, že ji vlastně nelze označit za konstituční. Velká Británie totiž nemá psanou ústavu = konstituci. Lze ji označit za monarchii parlamentní, kde se nástupnictví etc. řídí dle „Bill of Rights“ z roku 1689 a „Act of Settlement“ z roku 1701. Studie těchto „ústavně - neústavních“ dokumentů by si vyžádala mnohem větší rámec, než jaký poskytuje vhodný prostor, proto rozbor monarchistického zřízení Velké Británie prozatím ponechejme stranou a věnujme mu samostatný článek.

Z výše uvedeného, ve všech třech článcích, lze vyvodit závěry o stabilitě monarchismu, o jeho ústavní povaze, o právech a povinnostech panovníka v moderním demokratickém světě. Snad nejvýstižnější je právě výše jmenovaná španělská ústava: „Král je hlava státu, symbol jednoty a trvalosti, je arbitrem, který bdí nad řádným chodem institucí...“ – nechť si každý čtenář vyvodí z výše napsaného vlastní závěry, dle své libosti, zdravého rozumu a politického smýšlení.

Zdroj: Klokočka, V; Wagnerová, E.: Ústavy států Evropské unie, 1997, Praha
Tomáš Tyl

Další články:

- [Společnost s podíly 50:50 – právní rizika patových situací a jejich smluvní řešení](#)
- [Možnosti a meze obhajoby v souvislosti se šetřením porušení pravidel podle zákona č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 34: Jednání za společnost – prokura](#)
- [Jak nastavit smlouvy s dodavateli podle nové právní úpravy kybernetické bezpečnosti?](#)
- [Vada koupené věci – kdy zjištěné nedostatky zakládají kupujícímu práva z vadného plnění a kdy nikoliv?](#)
- [Jak soutěžní právo reaguje na pohlcování startupů technologickými giganty aneb fenomén vražedných akvizic](#)
- [Žaloba na fair exit vůči společníkům s. r. o. jednajícím ve shodě](#)
- [Platformová práce: Nenápadná revoluce v českém pracovním právu](#)
- [Srážka za prodej v insolvenční řízení při ocenění majetkové podstaty](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [10 otázek pro ... Jakuba Jirovského](#)